

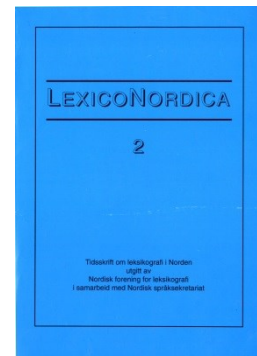
LexicoNordica

Forfatter: Lars S. Vikør

Anmeldt værk: D. Lulofs. 1993. *Noors-Nederlands Nederlands-Noors*. Groningen: BoekWerk.

Kilde: LexicoNordica 2, 1995, s. 311-313

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Lars S. Vikør

D. Lulofs: *Noors-Nederlands Nederlands-Noors*. BoekWerk, Groningen 1993.

Nordmenn og nederlendingar som har vore interesserte i kvarandres språk, har til no hatt lite av ordbøker å hjelpe seg med. Det har rett nok sidan femtiåra funnest ei lommeordbok som gjekk begge vegar, men som i praksis ikkje rakk særleg langt – heller ikkje etter at ho vart utvida og gitt ut på Kunnskapsforlaget i 1981. Derfor er det eit stort framsteg at det i 1993 kom ut ei ny tovegs norsk-nederlandsk ordbok – redigert av nederlendingen D. Lulofs og produsert og utgitt i Nederland. Her har vi eit tilfelle av at det største språksamfunnet ser ut til å interessere seg meir for det minste enn omvendt. Det er ikkje det einaste teiknet: Det finst ei lærebok i norsk på nederlandsk, men ikkje omvendt!

Ordboka til Lulofs er eit framsteg på ulike måtar. For det første er det heilt nødvendig med nye og oppdaterte ordbøker med jamne mellomrom. Lulofs si ordbok er dessutan langt større enn forgjengarane sine (455 sider: 220 norsk-nederlandsk, 235 den andre vegen). Det er først og fremst fordi forgjengarane berre omfattar bokmål på den norske sida, mens Lulofs har inkludert både bokmål og nynorsk. På den måten har han laga eit pionerverk.

Lulofs har òg funne plass til ei innleiing med uttalereglar og grammatiske skisser. Da vender han seg til begge aktuelle brukarkategoriar og beskriv nederlandsk på norsk og omvendt. Positivt – fordi det er så sjeldsynt – er det at han bruker nynorsk som redaksjonsspråk i den norske delen. Men den primære målgruppa hans er nok nederlendingar, for forordet og dei praktiske opplysningane står berre på nederlandsk. (Men på innbretten i smussomslaget har han ei teikn- og forkortingsliste med både nederlandsk og norsk forklaring.)

I sjølve ordboka og i formoppstillinga i innleiinga bruker han + for å markere bokmål og * for nynorsk. Samformer merker han ikkje spesielt ut. Mens dei eldre ordbøkene berre førte opp konservative bokmålsformer og såleis usynleggjorde alle andre variantar av norsk, bruker Lulofs i prinsippet heile spekteret av rettskrivinga. Han markerer ikkje sideformer særskilt. Der det er formvalfriheit, viser han frå særformer til samformer, såleis frå bokmål *hv-* til *kv-*. Ikkje-offisielle riksmålsformer fører han opp med tilvising til dei offisielle formene. Til ein viss grad går han nok for langt i "samnorsk" retning: Han baserer seg heilt på trekjønnsystemet, også i bokmål, men nemner i innleiinga at hokjønnsformer i bokmål også ofte får hankjønnsbøyning. Han burde ha understreka dette sterkare og gitt døme på ord som typisk blir bøygd som hankjønn eller felleskjønn, og ord som typisk

får hokjønnsform. Han burde også ha fått fram at nynorsk har ein infinitiv på *-a*.

Ordtuvalet er altså rikare enn i dei tidlegare ordbøkene. Eit konkret mål på auken i ordmengd kan ein få i ei jamførande oppteljing. Mens Kunnskapsforlaget lommeordbok frå 1981 har 47 ord frå kvartal til kvitt, har Lulofs 82 – 7 er merka med stjerne, altså som "nynorsk". Men her er det ei feilkjelde: Ein del av desse orda står hos Kunnskapsforlaget berre under *hv-*. Tek vi ei meir "nøytral" strekning, **mistenksomhet**–**motor**, finn vi 81 ord hos Kunnskapsforlaget og 121 hos Lulofs, av dei 9 med stjerne. Jamvel om slike ord som **mjuk**, **mjøl** og **mjølk** med samansetningar kjem inn her, gir ikkje det så store utslag.

Likevel kan ein hevde at det ulike språkpolitiske utgangspunktet, at Lulofs prøver å dekkje begge målformene og heile rettskrivings-spekteret i motsetning til Kunnskapsforlaget, utgjer ei permanent feilkjelde i samanlikninga. Derfor prøver vi ei tilsvarande jamføring den andre vegen. I strekninga **impregneren**–**ingenieur** i den nederlandske-norske delen har Lulofs med 79 ord, Kunnskapsforlaget 58, og frå **overnemen** (overta) til **paardemiddel** (hestekur) har Lulofs 94 ord og Kunnskapsforlaget 64.

Dette burde i og for seg fortelje nok om den utvidinga som har skjedd, og som altså ikkje berre har med eit utvida perspektiv på den norske språksituasjonen å gjere. Av ord som Lulofs har med, men ikkje Kunnskapsforlaget (og som ikkje er typiske "nynorskord"), kan vi nemne **kven** ("finsk nordmann"), **kveppe**, **kvinnesak**, **kvitsnipp**, **molbo/molbu**, **molefonken**, **montre** (men ikkje *monter*), **moped**, **morges** (*i ~*), **morgonkvist**, **mosegrodd**, **moster**. Til gjengjeld har Lulofs stroke **kvinnehater**, **kvistbunt** og **mops**, og han har erstatta substantivet **mobb** med verbet **mobb**e.

Lulofs tek også ofte med uttrykk og ordsamband, noko det var dårleg med i forgjengaren. Under **kveitebrød** har han uttrykket *gå unna som varme ~*, under **kveld** har han *om ~en* og *til ~s*, under **mjøl**: *ha reint ~ i posen*, under **moro**: *det er ~*, *ha ~ av noe*, *for ~ skyld*. Alt dette manglar hos Kunnskapsforlaget. Tilsvarande forhold finn vi i nederlandske-norsk-delen, utan at eg skal gi eksempel på det her. Men sjølv sagt: Forrådet av uttrykk i språket er uuttømmeleg, og ingen leksikograf kan unngå å gjere eit stramt utval. At mange vil søkje forgjeves på det dei treng i augneblinken også hos Lulofs, er ikkje til å unngå.

Tydingane hos Lulofs verkar greie, sett i forhold til storleiken på ordboka. Men ein sjeldan gong byggjer han for ukritisk på Kunnskapsforlaget, som når han har overteke tydinga **linnengoed** (linvarer) for **kvitevarer**, utan å ta med den tydinga som er mest vanleg i dag ('kvitemaljerte elektriske hushaldsartiklar som kjøleskap, komfyrar og vaskemaskiner' – men den har ikkje *Nynorskordboka* heller, derimot *Bokmålsordboka*). Og så må vi nesten nemne at Lulofs

ser ut til å ha ei viss puristisk omsorg for det norske språket, jf. følgjande døme: "**anorexie slankesjuka, taxeren verdsette, teddy-beer bamse**". Ein nederlandsk brukar bør nok få vite at fremmed-orda også er vanlege på norsk. Men i dei fleste tilfelle får dei også vite det.

Trass i dei svakheitene eg har nemnt, og sikkert fleire for den som fingranskar ho, er Lulofs si ordbok eit stort framsteg, og i alle fall den beste som no finst mellom nederlandsk og norsk. Den kan absolutt anbefalast, sjølv om den som treng ei ordbok på eit avansert nivå framleis må bruke engelsk eller tysk som "mellomspråk" eller gå til dei store einspråklege ordbøkene. Ho har eit pent smussomslag i raudt, kvitt og blått, *men*: tittelen er ulikt formulert på omslaget, ryggen og på tittelsida. Det gjer det vanskeleg å vite korleis ein skal referere til ho.